

Presennol

Y Cynghorydd E Venables – Cadeirydd

S Aspey
A Williams

DG Howells
RE Young

SG Smith

G Thomas

Ymddiheuriadau am Absenoldeb

RM James, B Sedgebeer, SR Vidal a/ac MC Voisey

Swyddogion:

Laura Griffiths
Michael Pitman

Prif Cyfreithiwr
Swyddog Gwasanaethau Democrataidd – Pwyllgorau

197. DATGANIADAU O FUDDIANT

Dim

198. CADARNHAU COFNODION

PENDERFYNIAD:

Bod cofnodion 25 Mawrth 2021 yn cael eu cymeradwyo fel cofnod gwir a chywir

199. ADRODDIAD BLYNYDDOL

Cyflwynodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yr Adroddiad Blynyddol ar gyfer y cyfnod rhwng Mai 2020 a Mai 2021. Amlinellodd yr adroddiad waith y Pwyllgor yn ystod y cyfnod hwnnw.

Eglurodd fod Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a bod y Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r pwyllgor gyflwyno adroddiad i'r Cyngor o leiaf unwaith y flwyddyn.

Dywedodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd mai'r Cynghorydd E Venables a etholwyd yn wreiddiol i fod yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yng Nghyfarfod Blynyddol y Cyngor ym mis Mai 2018 a'i fod wedi'i ailethol yn flynyddol byth ers hynny.

Cryhodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd y canlynol yn ystod y cyfnod rhwng Mai 2020 a Mai 2021:

- Dyddiadau Cyfarfodydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
- Aelodaeth y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
- Gweithgareddau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
- Tîm Gwasanaethau Democrataidd

Amlinellodd strwythur presennol y Tîm Gwasanaethau Democrataidd gan ychwanegu, ers cyhoeddi'r adroddiad hwn, bod cymeradwyaeth wedi'i rhoi i swydd Swyddog Gwasanaethau Democrataidd - Pwyllgorau ychwanegol o fewn y strwythur ynghyd â Swyddog Gwasanaethau Democrataidd dros dro – Cymorth i Aelodau a'r Maer am hyd

at 12 mis i gefnogi tîm y maer oherwydd yr etholiadau llywodraeth leol sydd ar y gweill yn 2022.

Gofynnodd Aelod a oedd yn teimlo bod gan y tîm Gwasanaethau Democrataidd y gallu i ddelio â'r llwyth gwaith wrth barhau.

Eglurodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd fod croeso mawr i'r swydd Swyddog Gwasanaethau Democrataidd – Pwyllgorau ychwanegol ac felly roedd yr adran mewn sefyllfa well o lawer i ymdrin â'r pwysau gwaith wrth symud ymlaen.

Gofynnodd Aelod a oedd y trefniadau gweithio yn addas i'r dyfodol o ran cynnal cyfarfodydd hybrid, gan fod hyn eisoes wedi'i drafod mewn cyfarfodydd eraill. Cadarnhaodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd fod y gallu ar gyfer cyfarfodydd hybrid yn cael ei archwilio gan y Tîm Gwasanaethau Democrataidd a thrwy'r Rhwydwaith Penaethiaid Gwasanaethau Democrataidd ar hyn o bryd. Credai y gellid hwyluso hyn yn llwyddiannus wrth barhau.

Soniodd Aelod fod sgrin ar gael yn yr ystafelloedd pwyllgora hefyd a gofynnodd a ellid defnyddio hyn yn Siambr y Cyngor hefyd gydag Aelodau'n ymuno bron o gartref. Cadarnhaodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd fod hyn yn cael ei archwilio, yn ogystal â sut y gellid defnyddio'r system bresennol yn Siambr y Cyngor i hwyluso cyfarfodydd hybrid. Dywedodd y byddai mwy o wybodaeth yn dilyn hyn yn ystod y misoedd nesaf.

PENDERFYNIAD: Bod y Pwyllgor wedi ystyried cynnwys yr Adroddiad Blynyddol ac wedi cymeradwyo ei gyflwyno i'r Cyngor llawn i'w gymeradwyo.

200. **AMRYWIAETH MEWN DEMOCRATIAETH**

Cyflwynodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd adroddiad a oedd yn hysbysu'r Pwyllgor am adroddiad 'Amrywiaeth mewn Democratiaeth' Cyngor CLILC a Chynllun Gweithredu Amrywiaeth mewn Democratiaeth drafft Pen-y-bont ar Ogwr, ac i ystyried yr hyn y gall y Cyngor ei wneud i godi ymwybyddiaeth a hyrwyddo rôl yr Aelodau er mwyn lleihau'r rhwystrau posibl i ddod yn Aelod Etholedig, a hynny gyda'r nod o annog ymgeiswyr o gefndiroedd amrywiol i sefyll mewn etholiadau yn y dyfodol.

Eglurodd bod diffyg cynrychiolaeth amrywiol wedi'i gydnabod mewn awdurdodau lleol, a bod rhagor o amrywiaeth mewn democratiaeth a chynrychiolwyr etholedig mwy myfyriol sy'n meddu ar ddealltwriaeth o'u cymunedau yn arwain at well ymgysylltiad ag unigolion a chymunedau, gan arwain yn ei dro at lefelau uwch o hyder ac ymddiriedaeth, a phenderfyniadau gwell sydd wedi'u llywio gan ystod ehangach o safbwyntiau a phrofiadau byw.

Ymrwymodd CLILC i wneud newid o ran amrywiaeth llywodraeth leol yn etholiadau lleol 2022 gan y cydnabuwyd, er gwaethaf camau gweithredu ac ymgyrchoedd blaenorol, fod y cynnydd wedi bod yn araf, a chydabyddir bod diffyg amrywiaeth yn parhau o fewn y cynghorau. Darparodd ddata ar hyn yn adran 3.2 o'r adroddiad.

Eglurodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd fod Cyngor CLILC, mewn Cyfarfod Arbennig ar 5 Mawrth, wedi cymeradwyo ei 'Adroddiad Amrywiaeth mewn Democratiaeth' (sydd wedi'i atodi fel Atodiad 1). Roedd yr adroddiad yn benllanw gwaith gan weithgor trawsbleidiol ac yn adeiladu ar gynlluniau gweithredu ac uchelgeisiau cynghorau a phartneriaid. Bydd CLILC yn bwrw ymlaen â sawl cam gweithredu yn genedlaethol, fel yr amlinellir yn yr adroddiad gan gynnwys:

- Lansio gwefan "Bod yn Gyngorydd" (sydd eisoes ar waith);
- Sylwadau a wnaed i bleidiau gwleidyddol i weithredu ac i wneud cynnydd;
- Sylwadau i Lywodraeth Cymru a Phanel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol i ddweud y dylai cynghorwyr fod â hawl i 'grantiau ailsefydlu' pe baent yn colli eu sedd mewn etholiad.

Tynnodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd sylw at y Cynllun Gweithredu Amrywiaeth mewn Democratiaeth drafft a fyddai'n cael ei ddiweddarau yn unol â hynny cyn etholiadau lleol 2022. Amlinellodd y camau posibl a'r camau arfaethedig i'w cymryd wrth symud ymlaen, a nodir yn Atodiad 2 i'r adroddiad.

Tynnodd Aelod sylw at gamgymeriad mewn perthynas â'r arolwg amrywiaeth diweddar a ddisbarthwyd i'r Aelodau, gan nad oedd yr opsiwn ar gyfer yr ymatebion yn caniatáu 'Anghytuno'n Gryf', ond yn hytrach fod yr opsiwn 'Cytuno'n Gryf' yn ymddangos ddwywaith. Dywedodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd y byddai'n bwydo hyn yn ôl i'r Tîm Cyfathrebu.

PENDERFYNIAD:

Bod y Pwyllgor wedi ystyried y camau gweithredu arfaethedig a amlinellwyd yn Adroddiad Arbennig CLILC a Chynllun Gweithredu drafft CBSP ac wedi ystyried yr hyn y gall y Cyngor ei wneud i wella ymwybyddiaeth a hyrwyddo rôl Yr Aelodau er mwyn lleihau'r rhwystrau posibl i ddod yn Aelod Etholedig, gyda'r nod o annog ymgeiswyr o gefndiroedd amrywiol i sefyll mewn etholiadau yn y dyfodol.

201. RHAGLEN SEFYDLU AELODAU 2022

Cyflwynodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd adroddiad a oedd yn rhoi gwybod i'r Pwyllgor am bynciau arfaethedig ac amserlen y Rhaglen Sefydlu Aelodau Etholedig yn sgil yr Etholiadau Llywodraeth Leol yn 2022.

Dywedodd fod y Pwyllgor wedi ystyried y Strategaeth Dysgu a Datblygu Aelodau Etholedig yn ei gyfarfod ar 25 Mawrth 2021 a bydd y Strategaeth derfynol yn cael ei chyflwyno i'r Cyngor i'w chymeradwyo ym mis Gorffennaf. Nododd y Strategaeth 5 Cyfnod Dysgu a Datblygu ar gyfer Aelodau Etholedig. Roedd tri o'r camau'n cwmpasu gweithgareddau dysgu craidd yn dilyn etholiad fel Cyngorydd, amlygwyd y rhain yn adran 4 o'r adroddiad.

Dywedodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd fod CLILC wedi paratoi Fframwaith Datblygu ar gyfer Cynghorwyr yng Nghymru 2021 sy'n amlinellu'r wybodaeth a'r ymddygiadau a ddisgwyllir gan Gynghorwyr yng Nghymru. Gan ddefnyddio'r Fframwaith hwn, roeddent hefyd wedi cydymffurfio â'r "Cwricwlwm Sefydlu Fframwaith ar gyfer Ymgeiswyr ac Aelodau Newydd yng Nghymru ar gyfer Etholiadau Lleol 2022" fel y nodir yn Atodiad 1. Ychwanegodd y bydd pecyn gwybodaeth yn cael ei ddarparu i'r Aelodau pan fyddan nhw'n llofnodi'r ddogfen i Dderbyn y Swydd er mwyn cefnogi'r Rhaglen Sefydlu. Bydd hyn yn cynnwys gwybodaeth ddefnyddiol fel polisïau a gweithdrefnau craidd, amserlen cyfarfodydd, a rhifau cyswllt defnyddiol.

Ychwanegodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd y bydd Holiadur Dadansoddi Anghenion Hyfforddi yn cael ei lunio a'i ddisbarthu rhwng mis Rhagfyr 2022 a mis Ionawr 2023. Bydd holl ymatebion yr Aelodau yn cael eu

dadansoddi ac, o hyn ymlaen, bydd y Rhaglen barhaus yn cael ei datblygu a'i chyflwyno i'r Pwyllgor.

Gofynnwyd i'r Pwyllgor nodi unrhyw themâu, pynciau, polisïau neu weithgareddau ychwanegol y dylid eu cynnwys yn y Rhaglen Sefydlu. Ar ôl derbyn cyfarwyddyd y Pwyllgor, gofynnir i Gyfarwyddwyr Corfforaethol hefyd nodi unrhyw bynciau ychwanegol i'w cynnwys.

Soniodd Aelod am ddiffyg cefnogaeth ar ôl iddi gael ei hethol, a braf oedd gweld bod mwy o bwyslais wedi'i roi bellach ar gefnogi Aelodau newydd eu hethol. Ychwanegodd nad oedd hi fel Cynghorydd newydd yn siŵr pa bethau yr oedd rhaid eu mynychu a pha bethau a gynigir yn wirfoddol, yn enwedig gyda sesiynau hyfforddi.

Dywedodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democritaidd fod presenoldeb Aelodau wedi cynyddu'n sylweddol ers darparu hyfforddiant rhithwir gan eu bod yn gallu cael gafael arno'n haws heb amharu ar eu hymrwymadau eraill. Roedd hyn yn rhywbeth a fyddai'n cael ei ystyried yn y dyfodol mewn perthynas â hyfforddiant.

Soniodd Aelod fod llawer o'r Cynghorwyr wedi cael trafferth, ac yn dal i gael trafferth, gyda'r offer TGCh y maen nhw'n ei ddefnyddio. Dywedodd nad oedd unrhyw sôn am hyfforddiant ar hyn ac awgrymodd y dylid cynnal archwiliadau pan gaiff Aelodau newydd eu hethol i weld a oes ganddynt sgiliau TGCh sylfaenol i ddefnyddio'r offer. Os na, gellid darparu hyfforddiant yn gynnar yn eu tymor.

Eglurodd Rheolwr y Grŵp – Gwasanaethau Cyfreithiol a Democritaidd, pan fydd Aelodau newydd yn derbyn eu hoffer TGCh, y byddant yn derbyn gwybodaeth a chymorth gan yr adran TGCh fel rhan o'u cyfnod ymsefydlu. Gofynnodd yr Aelod a ellid sicrhau bod canllaw ar gael ar wefan y Cyngor i ganiatáu i'r Aelodau ei ddarllen er mwyn gwella eu dealltwriaeth o'r materion.

PENDERFYNIAD: Bod y Pwyllgor wedi:

- Rhoi ei farn ar "Gwricwlwm Sefydlu Fframwaith ar gyfer Ymgeiswyr ac Aelodau Newydd yng Nghymru ar gyfer Etholiadau Lleol 2022";
- Nodi unrhyw weithgareddau, themâu, polisïau allweddol neu bynciau eraill ychwanegol y dylid eu cynnwys yn y Rhaglen Sefydlu.

202. **EITEMAU BRYD**

Dim

Daeth y cyfarfod i ben am 11:00